

FÈLIX OLIVÉ I GUILERA

ELS FULLS DE GOIGS DEL SANTUARI DE
LA MARE DE DÉU DEL COLL I FONT-RÚBIA

Introducció: Notícia històrica

El santuari –avui parròquia– de la Mare de Déu del Coll està situat en el contrafort meridional de la serralada de Collserola, a la partió d'aigües entre les rieres de Vallcarca i d'Horta. Es troba a 192 metres d'altitud sobre el nivell del mar en una mena d'altiplà entremig dels turons de la Pedrera (la Creueta del Coll) i de can Móra (el mont Carmel). Actualment és al mig d'un barri totalment urbanitzat a la part alta del nord-oest de la ciutat de Barcelona. L'adreça és carrer del Santuari núm. 30.

La notícia certa més antiga que en coneixem és al Cartulari del monestir de Sant Cugat del Vallès, guardat a l'arxiu de la Corona d'Aragó.¹ Per ell sabem que una esglésiola dedicada a santa Maria Mare de Déu –fundada d'antic en un paratge anomenat Font-rúbia– fou donada al cenobi benedictí pel clergue Giralt Miró, levita, el dia 23 d'agost de l'any 1098, passant tot seguit a convertir-se en priorat. Les escriptures d'acceptació i de dotació estan signades per l'abat Berenguer.

L'església actual conserva encara part de la fàbrica antiga –possiblement anterior al segle onze– formant la nau central de l'edifici. És una

1. RIUS I SERRA, JOSÉ. *Cartulario de «sant Cugat» del Vallès*. Barcelona 1946. Documents núms. 771 i 772.

estructura de volta de canó, d'aparell de pedra semitreballada lligada amb argamassa, i molt rústica. El buc d'aquesta obra fa uns 10 metres de llarg per poc més de 3 metres d'ample. Orientada a llevant, als dalt de la paret sud s'hi afigura tapiada una finestra adovellada de mig punt. Les restes són visibles a l'interior perquè han estat desenguixades.

La imatge titular del temple és una escultura romànica de la Verge en actitud sedent. Entronitzada en bonic setial, llueix mantell i corona. Duu a la mà dreta una fruita, mentre sosté amb l'esquerra l'infant Jesús seient damunt el genoll. El Nen, en gest de beneir, amb la mà esquerra guarda un llibre tancat. Les característiques de la talla permeten suposar-la obra de finals dels segle tretze. Possiblement és la imatge més antiga de les exposades actualment a la veneració dins la ciutat de Barcelona.

També de finals del segle tretze o principis del catorze és la torre quadrada que serveix de campanar. Està adossada a la nau central de l'església i es compon de tres plantes de distint disseny. A la dels baixos, s'hi han obert arcs practicables per l'interior del temple i ara forma part d'una nau lateral. La planta intermèdia és cilíndrica per dins –amb cúpula apuntada– i té l'accés per damunt de la coberta de la nau major de l'edifici. Coronant la torre –al costat de ponent– la barana sosté un senzill campanaret dels d'esppanya o de paret, amb dues campanes.

A l'arxiu del monestir de Montserrat es conserva un volum relligat en pergami titulat *Capbreu del Priorat de Ntra. Sra. de Font Rubia, vuy del Coll*.² Conté les còpies notariales de trenta-una capbreuacions autoritzades pels notaris Guillem d'Orta, entre 1386 i 1391, i Jaume Isern, el 1434, confirmades pel notari Pere-Benet Jornet l'any 1489. Els interessats hi declaren les finques que posseeixen en emfiteusi pel priorat i el cens que tributen. Es tracta de vinyes i peces de terra situades prop del monestir, i al puig de Font-rúbia, al coll del Portell, a un lloc anomenat l'Argenteria, a Vilatrau, i alguns altres indrets no gaire llunyans. A l'arxiu de la Corona d'Aragó hi ha juntes dues còpies –una d'elles l'original– dels capbreus del notari Jaume Isern datats de 1434 a 1437.³ A més –al mateix arxiu– s'hi guarda un volum, escrit en català a finals del segle disset, que conté uns resums

2. ARXIU DEL MONESTIR DE MONTSERRAT. *Capbreu del Priorat de Ntra. Sra. de Font Rubia, vuy del Coll, en los anys desde 1386, a 1390 y 1391 y 1434*, dins «Monestirs diversos de la Congregació Claustral Tarraconense».

3. ARXIU DE LA CORONA D'ARAGÓ. *Capbreu del Priorat de Ntra. Sra. de Font Rubia alias del Coll, rebut en poder de Jaume Isern, notari, desde 1434 a 1437*, dins «Monacals: Hisenda», vol. 821.

de les escriptures del segle catorze i d'altres de posteriors, reunits sota el títol de *Speculo de les rendes del Priorat de Ntra. Sra. del Coll*.⁴

A l'arxiu parroquial d'Horta –segons mossèn Fortià Solà⁵– s'hi guardaven diversos protocols amb testaments de feligresos de la parròquia de Sant Genís dels Agudells, datats a finals del segle catorze i principis del quinze. En gairebé tots ells s'hi fan petites deixes a favor de les capelles del terme. Les anomenen: sant Cebrià, sant Genís, sant Joan, i santa Maria. D'aquesta algun en diu santa Maria de Font-rúbia, però la gran majoria la denomina santa Maria del Coll. Amb això, tot sembla indicar-nos que l'origen d'aquest alias o sobrenom –que no es troba en el text dels altres documents– fóra com una al·lusió popular a la situació de l'esglesiola en el camí que duu al coll del Portell.

És evident la devoció suscitada a l'entorn de la imatge de la Mare de Déu venerada en aquest temple. Ho deduïm certament de la relació que en féu l'any 1657 el pare Narcís Camós en el llibre *Jardín de María plantado en el principado de Cataluña*.⁶ El pare Camós descriu molt fidelment la imatge de «Nuestra Señora Santísima, con título del Coll» i a més troba que la capella «es harto grande y con tres naves, aunque no muy alta en su edificio». També per ell sabem de l'existència d'un Breu Apostòlic atorgat pel papa Climent VIII –el dia 8 de juliol de l'any 1595– a instància del llavors Prior-Comendatari Perpetu de Santa Maria de Font-rúbia, dom Jeroni-Pau Garcés.⁷ El temple («o rural iglesia, que así la llama el Breve Apostólico» segons Camós) s'unia i agregava a la basílica romana de sant Joan del Laterà, participant de tots els condicionaments d'ella. De fet s'obtenia una certa autonomia que vinculava directament el priorat benedictí amb la Santa Seu. L'ampliació de l'església –afegint-hi les naus laterals de volta de quadrant adossades a l'edifici antic amb l'obertura d'arcs de comunicació interior– que li ha donat l'aspecte actual, sembla datar d'aquesta època.

4. A.C.A. *Speculo de les Rendes del Priorat de Nra. Sra. del Coll*, dins «Monacals: Hisenda», vol 819.

5. SOLÀ (I MORETA), FORTIÀ. *El Santuari de la Mare de Déu del Coll (Barcelona-Vallcarca)*. Palma (de Mallorca) 1931. Pàgs. 81 a 83.

6. CAMÓS, NARCISO. *Jardín de María plantado en el principado de Cataluña*. (1657) Reimp. Barcelona 1949. Pàgs. 90 i 91.

7. CAMÓS. *Opus citat*. Pàg. 91. SOLÀ. *Opus citat*. Pàgs. 81 a 85. ANÒNIM. *Goigs, alabances, indulgències, gràcies, i perdons de nostra senyora del Coll i de Font-rúbia*. Més de quaranta edicions del segle divuit ençà.

Del segle disset –i del divuit i del dinou– consta l'accés al santuari de romiatges de confraries barcelonines de la Mare de Déu del Coll, establertes als carrers de la Tapineria i dels Tallers.⁸ També hi acudien en romeria els bastaixos i els fidels de santa Madrona, i les parròquies de Sant Andreu de Palomar, de Sant Martí de Provençals, i de Sant Genís dels Agudells. Cadascun d'aquests pelegrinatges tenia diada pròpia distinta de la festa principal del santuari, que se celebrava el dia 25 de març, solemnitat de l'Encarnació.⁹

Al segle dinou, la supressió dels ordes religiosos comportà l'espoli de l'església i de les seves propietats per les lleis de desamortització, passant tot a mans de propietaris particulars. Una primera venda tingué lloc arran del període constitucionalista del 1821-1824.¹⁰ Els benedictins recobren llavors l'església, el convent i les terres del priorat, però l'any 1835 en foren definitivament desposseïts.

Pels volts de l'any 1841, la capella, els edificis annexos i la major part de les terres properes passaren al poder d'un avantpassat de la muller de Josep Cristià i Jordi. En morir aquest, l'heretat pertocà als seus germans Ramon i Teresa que l'any 1881 se la migpartiren. Entrat ja el segle vint, la part de l'hostal es féu popular per les «meriendas fraternales» i els «banquetes de promiscuación» que hi organitzà assíduament el «Partido Republicano Radical» d'Alejandro Lerroux, mentre a la banda de l'església es mantenia el culte a la Mare de Déu i la missa dominical. La persistència d'actes anticlericals i alguns excessos obligaren el bisbe Dr. Ramon Guillemet i Coma a decretar l'any 1921 la clausura de la capella i la prohibició de celebrar-hi.

L'any 1927, la propietat pertanyia a Carme Corominas i Vila, que l'havia heretat del seu pare Antoni, per successió de l'avi, el notari Corominas. La congregació religiosa dels Missioners dels Sagrats Cors de Jesús i de Maria, de Mallorca, la compraren amb la intenció de destinar-la a residència de la comunitat. El conjunt comprenia la capella de la Mare de Déu del Coll i dues cases –una de baixos i dos pisos i l'altra de baixos,

8. SOLÀ. *Opus citat*. Pàgs. 87 a 92. ANÒNIM (MELIÀ I MESTRE, JOAN). *Comentaris i La confraria de nostra senyora del Coll, situada al carrer de la Tapineria*, als Programes de la Festa Major del Coll. Barcelona 1967 i 1968.

9. CLAPÉS I CORBERA, JOAN. *Santuari del Coll*, dins «Fulles històriques de St. Andreu de Palomar». Barcelona, 1931. Reimp. 1984. Volum IX. Pàgs. 63 i 64.

10. BARRAQUER I ROVIRALTA, CAYETANO. *Los religiosos en Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX*. Volum II. Barcelona 1915. Pàgs. 716 a 717.

GOIGS DEL-APOSTOL

Ja que tan sols vencedor
d'anellabots sou estat,
segons el dia, per ferir,
d'aquesta heresia elstat.
A Andalusia enquisívem
en lo temps d'un dia
de Nerva-Neron, fins
vostre primer descobert.
Tan guapo, lo Rey que
vostre fama la publicat,
ja que tan sols vencedor
d'anellabots sou estat.
Van creïença tan barrot
que per veure l'heresia
per Nerva feren moquit
A vent, com se pregona,
per veure un anellabot
fins a la mara enviat.
Ja que tan sols vencedor
d'anellabots sou estat.
Vinistis, l'heresia, Avilís
parles de vostra esclavitud
y pregona dia y nit
vostre gran intel·ligència.
Per això al treballat
mà entant y anegat.

V. Ora pro nobis, beati et imperatoris.

EN-LLAHOR DEL-COLL

Ja que tan sols vencedor
d'anellabots sou estat,
Avilís, o espanta tota
y a nos el general
varen parir una verda
que'n alguns trobava
per aquell ab al llicenciat
el obra, de la veritat,
ja que tan sols vencedor
d'anellabots sou estat.
Fingist un valor mentida
estat portant els canals
y així van guanyar la vida
d'obrar a fer veritat.
Inventis pel governador,
noaguem lo falset,
ja que tan sols vencedor
d'anellabots sou estat.
Corrent aquelles perdon
cap a sup tenir batalla
finsat l'alta saia y tanta dita,
R. Oculis nostris non vedanda sunt nec detestanda.

UREMUS

*Ac supplexor, d'oculis nostris non vedanda sunt, post lictor tua permissio, concede nos gratiam que
suscipit locus pinnis et Andarrea determinati sunt, per la secia ecclesiarum. Amen.*

dos pisos i golfes— a més dels patis del davant d'ambdues cases, formant tot plegat una sola finca d'uns 850 metres quadrats.¹¹

Habilitats dignament els edificis i obtinguda la reconciliació de l'església, el santuari es reobrí el dia 15 d'agost de l'any 1928. Tot seguit es feren obres al temple. Segons projecte de l'arquitecte Josep Maria Ros i Vila es modi-

ficà tota l'estructura del presbiteri —suprimint-ne el cambri i les escaletes d'accés— construint-hi la nova àbsida, i més tard es rebaixà en més d'un metre el nivell del sòl de l'església, per donar major esveltesa al conjunt. En l'endemig es restaurà l'imatge romànica de la Verge. El culte es mantingué fins al matí del dia 20 de juliol de l'any 1936, quan l'església fou saquejada i cremada, i la petita comunitat duta al martiri.¹²

Després de la maltempada, el santuari quedà abandonat fins que, per decret del dia 22 de setembre de l'any 1948, el bisbe Dr. Gregorio Modrego i Casaus erigí la tinència parroquial de la Mare de Déu del Coll, encarregant-ne la cura als propis Missioners dels Sagrats Cors.

Per adequar el temple a les noves necessitats s'hi construí el nou cancell, el cor i el baptisteri, acabant-se les obres l'any 1953 amb l'edificació de l'atri cobert que permet l'accés a l'església i a la residència conventual. Finalment, l'any 1963, s'ha modificat l'altar major per adaptar-lo a les normes de la litúrgia actual.

11. ZUBITEGUI, JUAN. *Los Misioneros de los Sagrados Corazones en el santuari de la Mare de Déu del Coll, Barcelona 1928-1990*. Barcelona 1990. Pàg. 14.

12. ZUBITEGUI. *Opus citat*. Pàgs. 16 a 22.

Els fulls de Goigs de la Mare de Déu del Coll i Font-Rúbia

En termes generals es pot afirmar que fou a les darreries del segle quinze i en ple segle setze quan els santuaris marians d'arreu de Catalunya conegueren una gran expansió.

Possiblement fou el flagell de la glànola o pesta negra que s'ensenyorí reiteradament de tot el territori, el que afavoriria l'increment de la pietat col·lectiva, traduïda en romiatges i aplecs vers les ermites isolades, per impetrar l'auxili diví davant les necessitats o per agrair-ne els favors rebuts.

És el moment de la difusió del rés del rosari, coincidint amb la del cant popular dels goigs o lloances a la Mare de Déu. Els goigs més antics són precisament els de les confraries del Roser, i s'ha pretès atribuir-los a sant Vicent Ferrer, com a causa motiva de la seva gran difusió tot al llarg de les terres catalanes. Amb tot, la invenció de la impremta –la gran facilitat d'estampar-los en fulls volanders– fou tanmateix l'agent que majorment coadjuvà en la seva propagació.

En un principi els textos es dedicaren només a lloar set episodis evangèlics relacionats amb la Mare de Déu, altrament inclosos dins els misteris del rosari: 1) l'Encarnació; 2) el Naixement; 3) l'Epifania; 4) la Resurrecció; 5) l'Ascensió; 6) la vinguda de l'Esperit Sant; i 7) la glorificació de Maria al Cel. Més tard els temes s'ampliaren, apareixent-ne de dedicats als set misteris gloriosos de Maria i als set de dolor. Després es diversificaren estenent-se a altres temes religiosos (les set paraules, la veracreu) i hagiogràfics (vides de sants i miracles) per finalment fer-se descriptius (poetitzant sobre la panoràmica o l'emplaçament de l'ermita o santuari ponderat). Arribat aquest punt és lògic que els pelegrins fretures-sin per adquirir-los com a record del seu romiatge.¹

N'hi ha milers, de fulls volanders impresos amb goigs dedicats a les més diverses advocacions i dels més distints indrets del país. El santuari de la Mare de Déu del Coll i Font-rúbia també en té de propis. Si s'han conservat és gràcies a l'actitud dels nombrosos col·leccionistes enamorats d'aquests humils papers.²

1. AMADES I GELATS, JOAN. *Els Goigs*. Barcelona 1939. CARRERES, JOAN. *Guía para visitar los Santuarios Marianos de Cataluña*. Madrid 1988. Pàgs. 34 a 36. RIQUER, MARTI DE, I COMAS, ANTONI. *Història de la Literatura Catalana*, Volum IV, Els Goigs. Pàgs. 213 a 248.

2. BALDELLÓ (I BENOSA), Francesc de Paula. *Petit historial dels «Amics dels Goigs»*. Barcelona 1959.

Amb l'ajut primordial del recull aplegat pel pare Joan Melià i Mestre (rector de la parròquia de la Mare de Déu del Coll des de l'any 1963 fins al 1970); el treball de Lluís Bonet i Punsoda (publicat al Programa de Festa Major del Coll de l'any 1970);³ l'assaig de bibliografia de l'editor de goigs Torrell de Reus;⁴ un repàs superficial a les col·leccions conservades en diverses biblioteques públiques⁵, al Centre Excursionista de Catalunya, a l'Arxiu Marià de mossèn Jordi Fort i Gaudí; i la col·laboració dels bons amics Francesc Ribas i Pontí, Modest Montlleó i Espasa i Joan-F. Cabestany i Fort, exposarem algunes consideracions sobre aspectes dels diferents exemplars coneguts.

De fulls impresos amb els goigs propis de la Mare de Déu del Coll i Font-rúbia, fins fa poc es deia que sols n'existien en edicions bastant tardanes: Les més antigues, pertanyents al segle dinou.⁶ Però cal recordar que al segle disset, el pare Narcís Camós, en el seu *Jardín de María plantado en el principado de Cataluña* (obra composta l'any 1657 i reimpressa el 1772), ja relata la llegenda de la troballa de la imatge dins el toll de la font roja, dient: «según tradición antigua y que se canta en sus gozos».⁷

D'altra part, en el «Llibre de Visites del Coll» –conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó– hi figuren unes estipulacions de l'any 1747, entre l'abat-president de la Congregació Claustral Benedictina i el monjo dom Josep Pena –nomenat aleshores administrador del Coll– per les quals el Col·legi de Sant Pau del Camp cedeix al monjo tot l'adventici i peu d'altar, com són misses, goigs, etc... Després, en una visita pastoral de l'any 1753, l'abat visitador disposa que l'adventici provinent de la venda de goigs i altres almoines es destini al sosteniment de la llàntia i neteja de la roba blanca de la sagristia.⁸ Amb aquestes dades del segle divuit, la presència llavors de fulls impresos amb els goigs es fa indubtable. El text devia ser

3. BONET I PUNSODA, LLUÍS. *Els goigs de la Mare de Déu del Coll, de sant Muç, i de la Mare de Déu de l'Alegria*, al Programa de la Festa Major del Coll. Barcelona 1970.

4. TORRELL DE REUS. *Assaig de Bibliografia*, als «Goigs a llaor de Nostra Senyora del Coll (547)». Barcelona 1971.

5. Biblioteca de Catalunya, Biblioteca Balmes, Institut Municipal d'Història, Seminari Conciliar Diocesà.

6. BONET. *Opus citat*.

7. CAMÓS, NARCISO. *Jardín de María plantado en el principado de Cataluña*. Reedició Barcelona 1949. Pàgs. 90 i 91.

8. SOLÀ (I MORETA), FORTIÀ. *El Santuari de la Mare de Déu del Coll (Barcelona Vallcarca) monografia històrica*. Palma (de Mallorca) 1931. Pàg. 59. ARXIU DE LA CORONA D'ARAGÓ. Llibre de visites del Coll, vol. 827.

el mateix que coneixem actualment. S'infereix del lema d'un plafó de rajola de València decorat amb l'efígie de la Mare de Déu del Coll que hi havia a la part interior del mur que envoltava el clot de la font. La llegenda –treta de la lletra dels goigs– era: «Dins la font fóreu trobada per miracle i sens pensar. Any 1807». La ceràmica fou bàrbarament trossejada l'any 1936.⁹

La recerca feta ens ha permès trobar fulls de prop de setanta edicions distintes de goigs dedicats a la Mare de Déu que corresponen al santuari del Coll i Font-rúbia. Aproximadament la meitat duen un text redactat en català que per la seva iteració podem considerar l'habitual, ja que apareix gairebé inalterat des de les estampacions del segle divuit fins a les dels nostres dies. Unes altres vint-i-cinc porten una versió en llengua castellana –molt fidel a l'original– començada a imprimir a mitjan segle dinou. A més a més existeixen uns fulls estampats al segle divuit amb un text en castellà totalment diferent. I n'hi ha unes altres quatre o cinc edicions, ja modernes, amb una nova lletra en català. Així mateix, dues devocions arrelades amb altar propi dins el temple de la Mare de Déu del Coll tenen fulls impresos dels goigs. Són: la Mare de Déu de l'Alegria, i sant Muç. Generalment tots els tiratges duen peu d'impremta, i rarament la data. Excepte dues edicions impreses a Olot –i les més recents que ho són a Palma de Mallorca– les altres són fetes per impremtes barcelonines, moltes de Sant Gervasi i de Gràcia.¹⁰

Els goigs propis de la Mare de Déu del Coll –tal com han arribat al temps present– responen al tipus clàssic de cobles o llaors característic d'aquestes composicions. Consten de seixanta-quatre línies de versos de set síl·labes, formant dues quartetes i vuit estrofes de sis versos i el primer del responsori corresponent. La lletra de les tres primeres estrofes glossa els set misteris tradicionals. A les quatre següents, s'hi remarca l'afluència de pelegrins i de devots; el patrocini a favor de Barcelona i dels navegants; la llegenda àuria de la imatge; i els dons i perdons del santuari per raó de l'adscripció a Sant Joan del Laterà. La darrera és una endreça amb la súplica d'obtenir intercessió. Les quartetes tenen dos versos de lloança i el responsori sencer. La quarteta inicial diu:

9. FITER É INGLÉS, JOSÉ. *Las Cercanías de Barcelona, Guía-Cicerone descriptiva, estadística é histórica del forastero*. Barcelona 1888. Pàg. 77. SOLÀ. *Opus citat*. Pàgs. 28 i 29. ZUBITEGUI, JUAN. *Los Misioneros de los Sagrados Corazones en el santuari de la Mare de Déu del Coll, Barcelona, 1928-1990*. Barcelona 1990.

10. Vegi's l'*Intent de classificació dels goigs del Coll*, pàgs.95 i ss.

«Reina sou Immaculada,
concebuda sens pecat,
siau la nostra Advocada
Verge del Coll singular.»

D'aquests «Goigs, Alabances, Indulgències, Gràcies, i Perdons de Nostra Senyora del Coll i Font-rúbia» –com diu la capçalera– se'n coneixen fulls de poc més d'una trentena d'edicions distintes, sis o set de les quals són certament del segle divuit. En totes les impressions el text és molt similar malgrat la introducció –al primer terç del segle dinou– d'algunes variants que s'hi han mantigut de llavors ençà. S'alteraren deu versos –singularment la sisena i setena estrofes– i pel que sembla, amb el canvi es pretenia acomodar-ne el sentit a les formes d'expressió de l'època, tot buscant a més una certa depuració o rigorisme doctrinal. Malauradament la redacció en sortí un xic malparada per l'emprament d'evidents castellanismes.¹¹

Tocant a la forma tipogràfica –els goigs amb el text habitual en català– es poden classificar en tres grups distintes.

En els del primer grup, el títol omple tres ratlles de banda a banda dels dalts. El text està repartit en dues columnes fent costat a dos boxos verticals –drets al mig com corondell, l'un davall l'altre– amb les escenes de l'Encarnació i de l'Epifania. Als baixos duen l'oremus en llatí enmig d'altres dos boxos amb les figures dels evangelistes sant Joan i sant Lluc. Tot plegat emmarcat dins d'una orla. L'ús d'una tal iconografia revela l'arcaisme dels goigs. Si bé les escenes corresponen de fet al text de les dues primeres cobles, la deterioració dels boxos fa pensar en un aprofitament de la il·lustració d'algun imprès més antic.¹² La inclusió de les figures dels evangelistes Joan i Lluc (panegiristes de la Mare de Déu, no citats dins el text) vindria a corroborar-ho. D'altra part, la diada de l'Anunciació –el 25 de març– era la festa principal del santuari, i a més cal tenir present que moltes de les edicions eren impreses damunt doble full conjuntament amb una estampa o gravat de «Nostra Senyora del Coll». El dibuix d'aquesta estampa –tallada sobre quatre boxos ben ajustats– reproduïx la figura de la Mare de Déu tal com era venerada la seva imatge als segles

11. Vegi's la *Comparació de les variants dels goigs*, tot seguit d'aquest article, pàg. 88.

12. Quasi totes les edicions de goigs d'aquest tipus s'han estampat utilitzant els mateixos boxos, ja vells en els impresos pels Giralt a la segona meitat del segle divuit. La deterioració progressiva ens ha servit per classificar les edicions més o menys cronològicament, quan han mancat altres dades.

GOIGS, ALABANSAS, INDULGENCIAS, Gracias, y Perdons de Nostre Senyora del Coll, y de Font-Rubia.

En esta festividad de la Concepción de Nuestra Señora, que es el día de la Virgen del Coll singular.

Lo pobra Goig, y elogia su que Lengüa Celest van por la Ave María del Cantico del Ceter. Rubricat. Van allí preñado, pintat Verge, y sus Goigis, con la nostra Advocada, &c.

Lo tenet es quasi agnatus al fill voler, gran precat, y en dimitir lo aduente los tres Reys del Oriente. Ja la culpa esparsida ell al Coll fou véu ena, fins la nostra Advocada, &c.

Contemplen lo Goig singular, que en el Espirit Sant vinget de dich de amor, amor, y confirmacion la Fe. Drogas feres vos ponda al gran Coll i carner, i del la nostra Advocada, &c.

Van, y venen Penitencas penitencas nos detortacion tan remota, con las vellas edoctrinadas, y meditaciones de santidad demandada, con vices i viciis. Con la nostra Advocada, &c.

O Eixora Barcelona, o dirador tot Mbergant, que es no mal, y fomenta, tant al Port galea, y al qui son inclinat, nosteri sempre zoda, fins la nostra Advocada, &c.

Del Coll fou Verge admirada, de Font Rubia augmentada, de esta la aygua celestial, que es el Doctor fovera.

Dona Ja Font fovera, donada para el Coll, que es no mal, y fomenta, tant al Port galea, y al qui son inclinat, nosteri sempre zoda, fins la nostra Advocada, &c.

En San Joan de Lera, que agant Templo de domo, y per pontificat, que es no mal, y fomenta, tant al Port galea, y al qui son inclinat, nosteri sempre zoda, fins la nostra Advocada, &c.

En los Goigs van penitencas, sobras, Emendacion, y humillacion con loquacion con velle Intercessora, y del qui son inclinat, y otros Goigs van la carera, fins la nostra Advocada, &c.

En el Coll d'ora parida per Goig de terra, y nos fin la nostra Advocada Verge del Coll singular.

O R E M I S.

Oratio, en forma de goig.

Oratio, en forma de goig.

Goig A. 2.01

GOIGS, ALABANSAS, INDULGENCIAS, PERDONS MONTUBIA FONT-RUBIA, SANT GASTIAR DEL SANT GONIE.

**GRACIA Y
DE SONTIA
DEL COLL Y
QUE SE VENERA EN
TERRA DE**

En esta festividad de la Concepción de Nuestra Señora, que es el día de la Virgen del Coll singular.

Lo pobra Goig, y elogia su que Lengüa Celest van por la Ave María del Cantico del Ceter. Rubricat. Van allí preñado, pintat Verge, y sus Goigis, con la nostra Advocada, &c.

Lo tenet es quasi agnatus al fill voler, gran precat, y en dimitir lo aduente los tres Reys del Oriente. Ja la culpa esparsida ell al Coll fou véu ena, fins la nostra Advocada, &c.

Contemplen lo Goig singular, que en el Espirit Sant vinget de dich de amor, amor, y confirmacion la Fe. Drogas feres vos ponda al gran Coll i carner, i del la nostra Advocada, &c.

Van, y venen Penitencas penitencas nos detortacion tan remota, con las vellas edoctrinadas, y meditaciones de santidad demandada, con vices i viciis. Con la nostra Advocada, &c.

O Eixora Barcelona, o dirador tot Mbergant, que es no mal, y fomenta, tant al Port galea, y al qui son inclinat, nosteri sempre zoda, fins la nostra Advocada, &c.

Del Coll fou Verge admirada, de Font Rubia augmentada, de esta la aygua celestial, que es el Doctor fovera.

Dona Ja Font fovera, donada para el Coll, que es no mal, y fomenta, tant al Port galea, y al qui son inclinat, nosteri sempre zoda, fins la nostra Advocada, &c.

En San Joan de Lera, que agant Templo de domo, y per pontificat, que es no mal, y fomenta, tant al Port galea, y al qui son inclinat, nosteri sempre zoda, fins la nostra Advocada, &c.

En los Goigs van penitencas, sobras, Emendacion, y humillacion con loquacion con velle Intercessora, y del qui son inclinat, y otros Goigs van la carera, fins la nostra Advocada, &c.

En el Coll d'ora parida per Goig de terra, y nos fin la nostra Advocada Verge del Coll singular.

O R E M I S.

Oratio, en forma de goig.

Oratio, en forma de goig.

Goig C. 3.03

GOZOS en ALABANS NUESTRA SEÑORA DEL COLL Y FONT RUBIA son gracias, perdons, i indulgencias

Alma que inventada, en el Coll, que es no mal, y fomenta, tant al Port galea, y al qui son inclinat, nosteri sempre zoda, fins la nostra Advocada, &c.

En esta festividad de la Concepción de Nuestra Señora, que es el día de la Virgen del Coll singular.

Lo pobra Goig, y elogia su que Lengüa Celest van por la Ave María del Cantico del Ceter. Rubricat. Van allí preñado, pintat Verge, y sus Goigis, con la nostra Advocada, &c.

Lo tenet es quasi agnatus al fill voler, gran precat, y en dimitir lo aduente los tres Reys del Oriente. Ja la culpa esparsida ell al Coll fou véu ena, fins la nostra Advocada, &c.

Contemplen lo Goig singular, que en el Espirit Sant vinget de dich de amor, amor, y confirmacion la Fe. Drogas feres vos ponda al gran Coll i carner, i del la nostra Advocada, &c.

Van, y venen Penitencas penitencas nos detortacion tan remota, con las vellas edoctrinadas, y meditaciones de santidad demandada, con vices i viciis. Con la nostra Advocada, &c.

O Eixora Barcelona, o dirador tot Mbergant, que es no mal, y fomenta, tant al Port galea, y al qui son inclinat, nosteri sempre zoda, fins la nostra Advocada, &c.

Del Coll fou Verge admirada, de Font Rubia augmentada, de esta la aygua celestial, que es el Doctor fovera.

Dona Ja Font fovera, donada para el Coll, que es no mal, y fomenta, tant al Port galea, y al qui son inclinat, nosteri sempre zoda, fins la nostra Advocada, &c.

En San Joan de Lera, que agant Templo de domo, y per pontificat, que es no mal, y fomenta, tant al Port galea, y al qui son inclinat, nosteri sempre zoda, fins la nostra Advocada, &c.

En los Goigs van penitencas, sobras, Emendacion, y humillacion con loquacion con velle Intercessora, y del qui son inclinat, y otros Goigs van la carera, fins la nostra Advocada, &c.

En el Coll d'ora parida per Goig de terra, y nos fin la nostra Advocada Verge del Coll singular.

O R E M I S.

Oratio, en forma de goig.

Oratio, en forma de goig.

Goig B. 3.01

GOZOS A LA MILAGROSA IMAGEN DE NUESTRA SEÑORA LA VIRGEN DEL COLL.

Alma que inventada, en el Coll, que es no mal, y fomenta, tant al Port galea, y al qui son inclinat, nosteri sempre zoda, fins la nostra Advocada, &c.

En esta festividad de la Concepción de Nuestra Señora, que es el día de la Virgen del Coll singular.

Lo pobra Goig, y elogia su que Lengüa Celest van por la Ave María del Cantico del Ceter. Rubricat. Van allí preñado, pintat Verge, y sus Goigis, con la nostra Advocada, &c.

Lo tenet es quasi agnatus al fill voler, gran precat, y en dimitir lo aduente los tres Reys del Oriente. Ja la culpa esparsida ell al Coll fou véu ena, fins la nostra Advocada, &c.

Contemplen lo Goig singular, que en el Espirit Sant vinget de dich de amor, amor, y confirmacion la Fe. Drogas feres vos ponda al gran Coll i carner, i del la nostra Advocada, &c.

Van, y venen Penitencas penitencas nos detortacion tan remota, con las vellas edoctrinadas, y meditaciones de santidad demandada, con vices i viciis. Con la nostra Advocada, &c.

O Eixora Barcelona, o dirador tot Mbergant, que es no mal, y fomenta, tant al Port galea, y al qui son inclinat, nosteri sempre zoda, fins la nostra Advocada, &c.

Del Coll fou Verge admirada, de Font Rubia augmentada, de esta la aygua celestial, que es el Doctor fovera.

Dona Ja Font fovera, donada para el Coll, que es no mal, y fomenta, tant al Port galea, y al qui son inclinat, nosteri sempre zoda, fins la nostra Advocada, &c.

En San Joan de Lera, que agant Templo de domo, y per pontificat, que es no mal, y fomenta, tant al Port galea, y al qui son inclinat, nosteri sempre zoda, fins la nostra Advocada, &c.

En los Goigs van penitencas, sobras, Emendacion, y humillacion con loquacion con velle Intercessora, y del qui son inclinat, y otros Goigs van la carera, fins la nostra Advocada, &c.

En el Coll d'ora parida per Goig de terra, y nos fin la nostra Advocada Verge del Coll singular.

O R E M I S.

Oratio, en forma de goig.

Oratio, en forma de goig.

Goig F. 1.01

divuit i dinou. Se la representa al centre del cambril, vestida amb roba postissa, i simulant estar dempeus damunt una peanya on hi ha un querubí. Porta corona amb l'aurèola radial de dotze estrelles i un pom de flors a la mà dreta. Uns angelets il·luminen amb ciris l'estança, i el colom de l'Esperit Sant li fa de cobricel. Al dessota, en una panoràmica centrada pel Santuari –amb l'hostal, el campanar, l'església i la font– s'hi pot identificar el turó i la masia de Can Móra amb la seva font, i un altre casalot (Mas Falcó o més possiblement l'hostal de la Farigola) situat al peu del conjunt.¹³

D'aquest primer grup o tipus de goigs, se n'han recollit de tres menes: uns d'impresos utilitzant els mateixos boixos i només amb lleugeres variacions a les orles o en la composició tipogràfica –però amb idèntica forma o motlle– estampats majorment al primer terç del segle dinou, i que generalment duen peu d'impremta d'algun dels diversos obradors de la família dels Texero (o Tegero).¹⁴ Altres de molt semblants, emperò de boixos imitats i amb diferents tipus de lletra a la capçalera.¹⁵ I els il·lustrats amb calcografies signades DEBERNY com a substitució dels boixos.¹⁶

El segon grup el formarien uns goigs que sota el títol de la capçalera hi duen dos gravats aparellats. El text va en dues columnes separades pel corondell, que pot ser una mena d'orla ornamental o bé una vinyeta. A baix, d'un cantó a l'altre, hi ha l'oremus en llatí. Tots porten entera la lletra tradicional, peu d'impremta i una discreta orla d'emmarcament.

En els més antics, el títol només diu: «Goigs, alabansas y gracias de Nostra Senyora del Coll, y de Font Rubia», i els boixos (apaisats) mostren les escenes de l'Anunciació i de la Pentecosta.¹⁷ Els altres duen l'Anunciació i el Naixement (els gravats són quadrats i van ajuntats amb una vinyeta). Porten el títol sencer «Goigs, alabansas, indulgencias, gracias y perdons de Nostra Senyora del Coll y Font-Rubia», si bé s'han reeditat modernament amb el títol abreujat de «Goigs de Nostra Senyora del Coll y Font-Rúbia».¹⁸

La inclusió –en una edició– de l'escena de la Pentecosta o vinguda

13. En l'intent de classificació, goigs numerats: A.1.02; A.1.03; A.2.01; A.2.02; A.2.05; A.2.06; A.2.07; A.2.08; A.2.13.

14. Goigs: del A.1.01 al A.2.14. Els boixos són diferents al A.1.04 i són uns altres al A.1.05.

15. Goigs: A.2.15 i A.2.16.

16. Goigs: A.3.01 i A.3.02.

17. Goigs: B.1.01.

18. Goigs: B.2.01; B.2.02; B.2.03; B.2.04.

de l'Esperit Sant, fa pensar en uns goigs destinats als romeus que acudien en pelegrinatge al santuari en les diades de la segona Pasqua. Talment com –en fulls del tipus anterior– la substitució de la figura de l'evangelista sant Lluc per la de sant Sebastià (advocat contra la pesta) sembla deguda a les rogatives per impetrar la salut durant alguna epidèmia.¹⁹ La inserció –en alguns– de l'evangelista sant Marc²⁰ en lloc de sant Joan, fóra cosa merament anecdòtica.

El tercer grup o tipus de goigs l'integrarien els que per la seva forma podríem denominar clàssics. Una composició presidida pel gravat de la Mare de Déu entre florons ornamentals, el cos de la lletra a dues columnes –amb corondell de vinyetes– i a baix l'oremus de banda a banda. Tot enquadrat dins d'una orla, a voltes molt opulent.

D'aquesta mena són els fulls sense data estampats a Olot, que porten el títol habitual enter, migpartit a banda i banda del gravat de la Mare de Déu. Pel que sembla, i pel tipus de lletra emprat –d'ús corrent en els fulls volanders de finals del divuit– són, sens dubte, d'una edició molt antiga.²¹ A més, les diverses variants d'alguns versos corresponen al redactat arcaic –net de castellanismes– que ben bé podria ser l'original. Cal notar, emperò, que duen un boix de la Verge que no és l'adient, car la corona és diferent, el Nen sosté un globus o bola del món amb una creu al cim en lloc del llibre, i a la peanya hi manca el querubí. Una simple comparació ens ha fet veure que aquest boix de la Mare de Déu –i les florerer ornamentals– fou utilitzat per un altre impressor d'Olot (J.D. y Monér) per il·lustrar unes «Cobles de Nostra Sra. del Coll de Osor», santuari marià del bisbat de Vic, a Les Guilleries.²²

Una interpretació més adequada de la Mare de Déu del Coll i Font-rúbia és la que figura a la gran majoria de les altres edicions dels goigs d'aquest tipus. La imatge va vestida simulant estar dempeus damunt la peanya dins la fornícula del cambril. És un gravat més aviat petit –versemblantment propietat del Santuari– que es va repetint malgrat la diversitat

19. Goigs: A.1.04; A.1.05.

20. Goigs: A.1.05; A.2.09.

21. Goigs: C.1.01.

22. «Coblas de Nostra Sra. del Coll de Osor situada en la montanya de Mortison Bisbat de Vich». Olot: Per J.D. y Monér. Santa Maria del Coll, Osor, La Selva. Santuari marià de la parròquia de Sant Pere d'Osor. Antic priorat benedictí que depenia del monestir de Santa Maria d'Amer. Fou parròquia de mitjan segle dinou a mitjan segle vint. CARRERES. *Opus citat.* Pàgs. 278 a 281.

d'impremtes o de tiratges. Pel cap baix, vint-i-sis vegades –comptant-hi les edicions catalanes i castelleses– hem vist estampat aquest mateix boix, o si no, un d'identíc o molt semblant. El duen uns goigs impresos a mitjan segle dinou titulats «Goigs, alabansas, indulgencias, gracias y perdons de Nostra Senyora del Coll y Font-rubia, que se venera en sont santuari del terme de Sant Genis».²³ L'allargassat encapçalament va partit entre els dos costats del gravat, i tant el corondell com sobretot l'orla són molt destacats. Possiblement siguin aquestes les primeres edicions en què fou utilitzat. Les altres impressions porten el títol normal «Goigs, alabansas, indulgencias, gracias y perdons de Nostra Senyora del Coll y Font-rubia» a la capçalera, el gravat de la Mare de Déu al bell mig d'uns motius florals, una banda de vinyetes ornamentals com corondell, i una discreta orla.²⁴

La lletra dels goigs de la Mare de Déu del Coll i Font-rúbia –alterada amb moltes variants i sense la setena estrofa– fou també impresa a Manresa per Trullàs, en uns fulls titulats «Coblas a Maria Santissima del Coll, que poden cantarse en temps, de camilleras».²⁵ No duen orla, però sí corondell, i la xilografia d'una Mare de Déu amb la inscripció «MAGNIFICAT» a la mà dreta.

L'editor Torrell de Reus publicà l'any 1959 uns «Goigs en llaor de la Mare de Déu del Coll i Font-rúbia venerada en el seu Santuari de la Muntanya Pelada als afores de Barcelona».²⁶ Formen part d'una col·lecció de «Goigs d'imatges de la Mare de Déu trobades en la noble ciutat de Barcelona», preparada pel folklorista Joan Amades i Gelats, de qui són les gloses tocant a les llegendes de les diverses advocacions, impreses al dors de cada full. La lletra és la típica, encara que amb l'ortografia corregida i el lèxic pretesament depurat de castellanismes. L'estampa, però, més aviat sembla aprofitada d'uns altres goigs amb l'intent de voler afigurar la Muntanya Pelada als peus de la Verge.

A la vintena llarga d'edicions conegudes de la versió en llengua cas-

23. Goigs: C.2.01; i del C.3.01 al C.3.05.

24. Goigs: C.4.01; C.4.02.

25. Goigs: C.5.01. Les camilleres, camarelles, o caramelles són les cançons que cantaven –i canten encara– les colles que sortien la nit del dissabte de Glòria (per felicitar la Pasqua a les cases dels pobles), fent acapte d'ous, botifarres, menjars, diners, etc., que servia per fer una gran menjada col·lectiva al camp el dilluns de Pasqua. Per les moltes variants i alteracions sembla una lletra recollida d'oïda. A la mateixa endreça canvia el mot «Reina» del primer vers per «Verge».

26. Goigs: C.6.01.

tellana dels goigs de la Mare de Déu del Coll i Font-rúbia, la composició tipogràfica respon al tipus que considerem clàssic, i en totes és gairebé igual. Dins l'orla d'emmarcament hi va el títol a la capçalera: «Gozos en (o de) alabanza de Nuestra Señora del Coll y Font Rubia con gracias, perdones é indulgencias», (quasi un terç de les edicions duen canviada la preposició *en* per *de*); el gravat és l'usual de la Mare de Déu que creiem propi del santuari, i va al mig d'uns florons, o d'uns símbols de Maria, o d'altres vinyetes; al dessota porta la lletra a dues columnes amb una faixa central de motlures d'embelliment per corondell; i de banda a banda de baix hi ha l'oremus en llatí.²⁷

La traducció castellana és molt fidel al text original català. La quarteta inicial resa:

«Reina sois Inmaculada
En el Cielo, tierra y mar;
Sed por Dios nuestra abogada
Virgen del Coll singular».

D'aquests goigs de la Mare de Déu del Coll i Font-rúbia en llengua castellana n'existeixen almenys tres edicions sense data ni peud d'impremta. Les altres el duen d'establiment de Barcelona, dels quals n'hi ha bastants de Sant Gervasi i de Gràcia.²⁸ Dues edicions porten emmarcada la figura retallada de la Mare de Déu i del colom de l'Esperit Sant, i el lema NOSTRA SRA. DEL COLL, i n'hi ha unes altres que duen una làmina de la Verge dreta damunt la peanya.²⁹

Arran de la reconciliació del temple i de la renovació del culte a la Mare de Déu del Coll pels Pares Missioners dels Sagrats Cors de Jesús i de Maria, de Mallorca –que hi obriren una residència anexas a principis de l'any 1928–, mossèn Fortià Solà compongué la lletra d'uns nous goigs, als quals posà música mossèn Lluís Romeu. La quarteta preliminar diu:

«Puix teniu una mirada
per tot-hom qui a Vós acut:
Verge del Coll benamada
doneu-nos gràcia i salut».

Inicialment titulats «Goigs de la Mare de Déu del Coll venerada en son santuari del terme de Vallcarca (Barcelona)», duen la solfa de la melodia i una fotografia de la imatge romànica que llavors (l'any 1930) s'acabava de

27. Goigs: del D.1.01 al D.4.02.

28. Goigs: del D.1.01 al D.2.13.

29. Goigs: del D.3.01 al D.4.02.

restaurar. Més tard n'aparegué una reedició sense la música ni la locució «del terme» en el títol, però amb un dibuix molt adequat de la verge sedent en lloc de la fotografia, i amb unes escaients floreres d'adorn.³⁰ Amb tot, l'edició més bella és la de l'any 1953 intitulada «Goigs de Nostra Senyora del Coll que se venera en son Santuari de Barcelona». Imprès damunt full doble, porta el dibuix de la imatge sedent enmig de dues grans floreres ornamentals, el text repartit en tres columnes; i als baixos la melodia. Tot dins una àmplia i molt decorativa orla d'emmarcament.³¹ L'editor de goigs Torrell de Reus, l'any 1971, en féu una nova edició titulant-los «Goigs a llaor de Nostra Senyora del Coll que es venera al seu Santuari de Vallcarca (Barcelonès)». Il·lustrat amb un dibuix a la ploma del bust de la imatge romànica, el full inclou a la part de sota un assaig de bibliografia de goigs a la Mare de Déu del Coll, i se'n féu un tiratge especial numerat dedicat a la visita efectuada al Santuari per la Secció de Ciències i Arts del Centre Excursionist de Catalunya.³²

Fora de les edicions comentades, també existeixen uns «Goigs de Nostra Senyora del Coll venerada en la Iglesia de la Real Congregació de l'Esperanza, en Barcelona», editats l'any 1891 per mossèn Pau Parassols i Pi. Lloen la imatge de la Mare de Déu del Coll que la confraria de devots-romeus del carrer de la Tapineria honrava en una fornícula damunt l'arc de la volta del carrer, prop de l'església de santa Marta. A causa dels endroc de la Reforma —per l'obertura de l'actual Via Laietana— es destruï la capelleta i la imatge passà a l'altar de sant Josep de l'església de la Mare de Déu de l'Esperança del carrer de la Palma de sant Just, i finalment es perdé en el saqueig de l'any 1936. Són els únics goigs coneguts de la mateixa advocació del Coll, de fora del seu santuari.³³

Unes altres dues devocions arrelades en altar propi dins el temple de la Mare de Déu del Coll tenen fulls impresos dels goigs. Són el màrtir benedictí sant Muç i la Mare de Déu de l'Alegria.

Es coneixen onze edicions diferents de fulls dels goigs de sant Muç

30. Goigs: E.1.01; E.2.01.

31. Goigs: E.2.02.

32. Goigs: E.3.01; E.3.02.

33. ANÒNIM (MELLÀ I MESTRE, JOAN). *La Confraria de Nostra Senyora del Coll, situada al carrer de la Tapineria*, al Programa de la Festa Major del Coll. Barcelona 1968. COMAS, RAMON NONAT. *Excursió desde'l carrer de la Avellana a la torra del «Seny de les Flores» de la Catedral*. Barcelona 1901. Pàgs. 107 a 110. SOLÀ. *Opus citat*. Pàgs. 88 i 89. BALDELLÓ. *Opus citat*. Pàg. 17. Goigs: G.1.01.

màrtir, pertanyents al santuari del Coll. Totes són molt semblants i duen el mateix gravat al boix amb la figura del sant. (L'estampa el representa dins una mena de finestral encortinat on pengen les típiques presentalles de cera. Sobre un fons de muntanyes el sant vestint hàbit duu a les mans la creu patriarcal i la palma del martiri, i als seus peus jeuen el lleó i la roda dels suplicis. Davall hi diu: ST. MUS MARTIR.). Les orles i les vinyetes de l'ornamentació varien d'uns fulls als altres, i pels tipus de lletra s'endevina que n'hi ha de diverses tipografies. No porten data i sols quatre duen peu d'impremta d'alguna estampa de la nissaga Texéro.³⁴

Llegint els textos dels goigs podem establir l'evolució de la devoció a sant Muç dins l'església del Coll. El títol de més de la meitat dels fulls diu: «Goigs del gloriós Martyr Sant Mus, los quals se cantan en son propi Altar, novament construït en la Iglesia de Nra. Sra. del Coll». En els altres, s'hi ha suprimit el «novament construït», i en dos –aparentment els més tardans– hi diu: «Goigs del gloriós martir Sant Mus, Que se venera en son Altar del Santuari de Ntra. Sra. del Coll». La tornada i set de les nou estrofes dels goigs són pràcticament idèntiques en totes les edicions. Són les que desenvolupen la vida i miracles del sant, i copien literalment el text dels goigs de sant Muç propis de l'ermita del sant dels afores de Rubí. Les altres dues –referents a la devoció i culte– tenen dues redaccions diferents i a més alguna variant. En un sol full es diu –com a l'original– «Qui esta vostra Imatge adora, que se venera en Rubí, es cert, que lograrà aquí lo favor que a Vos implora», mentre que en set dels altres fulls el vers s'ha alterat i s'ha forçat amb un «que en lo Coll sou venerat», deformant els ritmes de la rima.³⁵ Pel que sembla, l'altar de sant Muç s'hauria dedicat a principis del segle dinou com una expansió del culte peculiar al sant de l'ermita dels afores de Rubí, on al segle divuit acudien tradicionalment nombroses colles de Barcelona –que feien el pelegrinatge a peu pel camí vell de Collserola– emportats per la fama taumatúrgica del sant.³⁶ L'altar de sant Muç al santuari del Coll ocupava la capçalera de la nau del costat de l'epístola –on avui hi ha l'altar de la reserva eucarística– i fou totalment destruït en les tràgiques jornades de l'any 1936, i no s'hi ha tornat a resta-

34. BONET. *Opus citat.* Goigs: del H.1.01 al H.3.02.

35. Vegi's la *Comparació de les variants dels goigs*, Pàg. 88.

36. AMADES (i GELATS), JOAN. *Costumari Català. El curs de l'any. Volum II.* Barcelona 1982. Pàgs. 977 a 981.

blir-ne el culte. És per això que l'any 1968 l'editor de goigs Ricard Vives i Sabaté, de Vilanova i la Geltrú, llançà uns «Goigs en llaor del gloriós màrtir sant Muç Que es venerava amb particular devoció al seu propi altar de l'església de Nostra Senyora del Coll de Barcelona». La lletra és totalment nova –original del mateix editor– i va acompanyada d'una melodia composta especialment per a l'edició per mossèn Josep Maideu i Auguet.³⁷

La Mare de Déu de l'Alegria es venerava en un dels altars de la nau del cantó de l'Evangelí. La imatge –de factura molt rústega era de pedra blanca decorada i, segons mossèn Fortià Solà, amidava 64 centímetres d'alçada i anava coberta amb induments postissos. Al pit de l'escultura una inscripció gravada hi deia: «S. Maria de Alegria –Joseph Dalmau y Padrés Sacerdot me fecit». A la mà dreta duia el Nin, també amb un rètol gravat al cos: «Madalena Padrés». Es perdé l'any 1936.³⁸

El sacerdot Josep Dalmau i Padrés és un personatge conegut pels historiadors gogistes. Autor de diferents goigs qualificats de llastimosos per la seva intencionalitat política, fruit de la reacció provocada en els ambients religiosos per les vexacions sofertes durant l'ocupació napoleònica.³⁹ Oriünd de Santa Maria de Camós (Pla de l'Estany) –de la masia de Pedrers al peu de la serra de Rocacorba– no sabem com arribà al santuari del Coll, però suposem que seria a principis del segle dinou, ja que existeixen uns «Goigs en alabansa de N. Sra. de la Alegria qual devota Imatge se venera en son Altar construit a expensas de la devoció en lo Temple de la Mare de Déu del Coll á 22 de Juliol de 1804».⁴⁰ És una edició antiga amb un text molt curiós escrit en codolada (rodolins de diferent metre), lloant –a més dels set misteris tradicionals– la Presentació de l'Infant al temple, amb una original referència a la «gustosa Virginal llet amb què l'alimentava. També s'hi glossen les lletanies amb una expressiva

37. Goigs: H.4.01. SOLÀ. *Opus citat.* Pàgs. 72 i 75.

38. SOLÀ. *Opus citat.* Pàgs. 72, 75 i 96. ANÒNIM (MELIÀ I MESTRE, JOAN). *La Mare de Déu de l'Alegria*, al Programa de la Festa Major del Coll. Barcelona 1967. ANÒNIM (ibídem). *Mare de Déu de l'Alegria*, ib. 1968.

39. «Goigs de la Mare de Déu, dictats per lo Sacerdot de Christo Don Joseph Dalmau y Padrés, de Santa Maria de Camós. Viva la Pau y Alegria», i «Goygs Misteriosos de la Verge Santíssima Mare de Déu de Mont-Serrat de la Eterna Gloria, dictats per lo sacerdot de Cristo Don Joseph Dalmau y Padrés, de Santa Maria de Camós. En lo any 1810. Viva la Compañia de Jesús.», publicats per AMADES, JOAN; I COLOMINAS, JOSEP. *Imatgeria popular catalana. Els Goigs*. Barcelona 1945. Volum I. Pàgs. 272 a 276.

40. Goigs: J.1.01.

impetració de socors a l'hora de la mort. El context s'aprofita per contar la història de l'estàtua:

«Fou vostra Imatge sagrada
Esmaltada,
Per Joseph Dalmau Padrés,
Sacerdot, qui en son progrés,
Ja adornada
La colocá aqui després.
Perque os tributém de cor
Tot amor».

Amb una lletra completament diferent –totes les estrofes comencen amb el mot «Alegrau»– hi ha uns altres «Goigs de Nostra Senyora de la Alegria, Ques cantan á la sua imatge que se venera en lo Santuari de Ntra. Sra. del Coll».⁴¹ La quarteta inicial diu:

«Puig se alegra vostre amor
si os invocan cada dia:
Alegráu lo nostre cor
oh Verge de la Alegria».

N'hi ha almenys sis edicions que semblen del segle passat. Gairebé totes sense data ni peu d'impremta. Algunes porten el mateix boix que els de codolada. Gravat aprofitat l'any 1822 per l'estampa dels Texéro per il·lustrar distints impresos. Les restants duen diferents xilografies.

D'aquests goigs els Missioners dels Sagrats Cors –l'any 1968– en feren una reedició a doble foli amb el text corregit i posat al dia, substituint el gravat de les velles edicions per un dibuix d'una talla del segle tretze donada al Santuari amb el desig de reemplaçar la desapareguda imatge d'aquesta advocació.⁴² I no estarà de més comentar que, en unes «Lloances a la Mare de Déu de l'Alegria» editades per la Capella Duarry de Sant Pere de Premià, hi apareix una bella xilografia tallada per Antoni Gelabert –amb l'efigie d'aquesta imatge– i la tornada dels goigs.⁴³

Finalment, l'editor Torrell de Reus, amb el títol de «Goigs, ara per primera vegada dictats, en llaor de la Mare de Déu de l'Alegria venerada al Santuari de la Mare de Déu del Coll i de Font-Rúbia, a extramurs de la ciutat de Barcelona», en té uns de diferents que porten el núm. 31 de les seves publicacions.⁴⁴

41. Goigs: del K.1.01 al K.1.04.

42. Goigs: K.1.04. ANÒNIM (ib.). *Opus citat.*

43. *Lloances a la Mare de Déu de l'Alegria*. Capella Duarry, Sant Pere de Premià. Barcelona 1970.

Fins aquí hem deixat a posta de parlar d'uns altres «Gozos a la milagrosa imagen de Nuestra Señora la Virgen del Coll», del segle divuit, estampats a «Barcelona: En la Imprenta de los Herederos de Batholomè, y Maria Àngela Giralt, en la calle de San Cayetano».⁴⁵ Són del format clàssic. Dins l'orla duen: el títol de la capçalera; un bell gravat al Goig representant l'escena de l'Encarnació, ornat amb dues grans florerres; el text disposat en tres columnes; i als baixos, de banda a banda, l'oremus en llatí i el peu d'impremta. La lletra té deu cobles de sis versos i dues tornades amb dos versos de lloança i els dos de responsori. La primera quarteta diu:

«Si en Vos las gracias Señora
quiso Dios depositar;
Sed de todos Protectora
Virgen del Coll singular».

Les quatre primeres estrofes canten l'emplaçament del santuari i la troballa de la imatge; la cinquena, el do de propiciar la pluja i redimir els camps i les dones casades de la sequera i l'esterilitat; les altres cinc cobles lloen els prodigis obrats i l'agraïment dels devots i pelegrins. És molt curiosa la cita que s'hi fa de la «Fuente Rubia, y cristalina» i de la «margen dorada» on s'hi «descubrió» «vuestra Imagen Sagrada, la perla rica, y Divina», així com l'assemblar-les (imatge i font), i la sola menció de Barcelona i del seu «Puerto y Vecindado».

Pel barroquisme de la redacció ens atreviríem a donar el monjo benedictí claustral fra Ramon Brichfeus com autor de la composició. El pare Brichfeus –probablement nascut a Gràcia, a l'heretat Brichfeus, prop de la Travessera i la partió amb Sant Martí de Provençals– fou monjo-custodi del santuari («Monje Sacristán» diu ell mateix en una «Sextilla de arte mayor») des d'abans de l'any 1784 fins al 8 de desembre del 1820, en què hi morí a l'edat de 78 anys, i hi fou sepultat. Al cambril de la Verge hi havia emmarcades en quadrets tot un seguit de dècimes castellanes curosament cal·ligrafiades, dedicades una a cada títol de la Lletania Lauretana, que escrigué l'any 1817 i revelen el mateix estil.⁴⁶

Tanmateix sigui oportú d'indicar aquí el fet anecdòtic que la gran

44. Goigs: L.1.01.

45. Goigs: F.1.01.

46. CORNET I MAS, CAYETANO. *Guía de Barcelona. Metódica descripción de la Capital dels Principado de Cataluña y de sus alrededores, unidos á la antigua población por medio del Ensanche*. Barcelona 1877. Pàg. 399. QUERALTO I TOLOSA, PEDRO. *Apuntes históricos*, dins l'«Album histórico y gráfico de Gràcia». Barcelona 1950. Pàgs. 46 i 47. SOLÀ. *Opus citat*. Pàgs. 60 a 63 i 99 a 102.

majoria de les edicions conegudes dels goigs de la Mare de Déu del Coll i Font-rúbia –i també dels de sant Muç i dels de la Mare de Déu de l'Alegria– siguin fetes en uns temps en què l'església ja no pertany a la Congregació Claustral Benedictina. Recordem. Molts dels antics (els de Texéro) semblen contemporanis de l'anomenat «trienni liberal» (1820-1824), i fou precisament durant aquesta època que l'església, la casa, i les terres del Priorat de Font-rúbia, passaren a mans de particulars que, a més, hi feren diverses millores i reformes.⁴⁷ Recobrades per l'Orde l'any 1825, foren de nou espoliades el 1835 –ara definitivament– després de la supressió de les comunitats religioses. Les poques edicions datades corresponen a la segona meitat del segle dinou i al segle vint. La resta han estat fetes per impressors amb establiment actiu dins del mateix període.⁴⁸

Per acabar l'article farem esment de l'existència d'un opuscle intitulat «Goigs de la Verge del Coll» que provocà, l'any 1852, una condemna explícita de part del bisbe de Barcelona José-Domingo Costa i Borràs.⁴⁹ En l'exhortació pastoral el bisbe concedeix «40 días de indulgencia al que desaconsejare la lectura (siempre con la debida prudencia), o presentare alguno de estos detestables escritos», que titlla de «disolventes», en els quals «se abusa con tanto escándalo como artificio de las doctrinas religiosas para subvertir el órden, concitando las masas». Reiterant, a més, «las pérfidas sugeriones de los que solo intentan medrar explotando vuestra sencillez», i que «El nombre tierno y consolador de la Santísima Virgen se profana sacrílegamente cuando se invoca para estas tramas infernales». Cal entendre que a la meitat del segle dinou a Barcelona es produïren diversos moviments de caràcter obrerista influïts per les doctrines d'Étienne Cabet («*Viaje a Icaria*») entre els quals no hi mancaren pas els promoguts per alguns clergues que intentaren entrelligar el comunisme utòpic icarià amb el cristianisme. No en tenim altres dades, però l'antecedent d'aquests pseudo-goigs pot explicar per què al primer quart del segle vint, el lerrouisme escollí l'hostal anex al santuari del Coll per fer-hi les seves «meriendas fraternales». La freqüència de les quals (amb els provocatius «banquetes de promiscuación») motivaren la clausura de la capella i la

47. BARRAQUER I ROVIRALTA, CAYETANO. *Los religiosos en Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX*. Volum II. Barcelona 1915. Pàgs. 714 a 717.

48. Vegi's la *Relació d'establiments impressors* tot seguit d'aquest article, pàgs. 90-95.

49. COSTA I BORRÀS, JOSÉ-DOMINGO. *Exhortación pastoral que el Excmo. é Ilmo. S.D.D. ... obispo de Barcelona, dirige á sus diocesanos*. Barcelona 1852. Pàgs. 16 i 17.

supressió del culte, l'any 1921, per manament episcopal del Dr. Ramon Guillemet i Coma, bisbe de Barcelona.⁵⁰

**Comparació de les variants en els versos
dels goigs de la Mare de Déu del Coll i Font-Rúbia**

EDICIONS DEL SEGLE DIVUIT

TEXT DEL SEGLE DINOU

Segona estrofa, vers cinquè:

Ja la mort ressuscitada

Ja la culpa reparada

Tercera estrofa, vers primer:

Lo sisè amb lo següent

Contemplém lo goig següent

Sisena i setena estrofes:

Del Coll teniu nom, Senyora,
de Font-Rúbia en temps passat,
d'ella donau l'aigua vostra
amb salut a la Ciutat:
Dins la font fóreu trobada
per miracle, i sens pensar;
siau la nostra Advocada,
Verge del Coll singular.

Del Coll sou Verge admirable,
de Font-Rúbia antigament,
d'esta (*sic*) l'aigua saludable
logra (*sic*) tot devot servent:
Dins la font fóreu trobada,
per miracle i sens pensar:
Siau la nostra advocada
Verge del Coll singular.

De Sant Joan de Letran (*sic*)
teniu les gràcies i dons,
i per privilegi gran
guanyen infinits perdons:
Tota culpa és perdonada
als qui us van a visitar;
siau la nostra Advocada,
Verge del Coll singular.

De Sant Joan de Letran (*sic*)
gosa (*sic*) aquest temple sos dons,
i per privilegi gran
té concedits molts perdons
l'ànima ben confessada,
que aquí Vos sab visitar:
Siau la nostra advocada,
Verge del Coll singular.

50. MALUQUER DE MOTES, JORDI. *El socialismo en España 1833-1861*. Barcelona 1977.
ANÒNIM (ibídem). *Comentaris*, al Programa de la Festa Major del Coll 1967. MARTÍ I GOU, SIL-
VESTRE. *Camins del Coll. Noves notes sobre el Coll*, al Programa de la Festa Major del Coll 1974.
Editats a l'entorn de l'any 1907, existeixen uns *-Goigs en-llabor del-apostol del-Coll-* que ridi-
cultitzen i critiquen satíricament la figura política d'Alejandro Lerroux.

Variants en els versos dels goigs de Sant Muç

TEXT BÀSIC DE RUBÍ

TEXT ADAPTAT AL COLL

Sisena estrofa, versos cinquè i sisè:

molt alegre, i molt gosós
sufrireu la pena tanta:

sufriu amb cor generós,
i tant ferm que a tots encanta:

Vuitena estrofa:

Qui esta vostra Imatge adora,
que se venera en Rubí,
és cert, que lograrà aquí
lo favor que a Vos implora;
tot malalt a Vos recorra
en aquesta Iglésia Santa:

Qui esta vostra Imatge adora,
que en lo Coll sou venerat
a tot mal donéu Vos cura
si de cor sou reclamat;
i despues (*sic*) vos ve a visitar
en aquesta Iglésia Santa:

Una altra vuitena estrofa:

Tants Miracles, com obrau,
ningun (*sic*) home els pot comptar:
als coixos feu caminar,
i als ciegos (*sic*) il·luminau:
famós Metge vos mostrau
de mals en espècie tanta:

Novena estrofa:

Per la terra i per lo mar
ajudau al qui os reclama,
són d'això pública fama
los presents de vostre Altar;
amb què la gent sens tardar
davant Vos sos cors trasplanta:

Per especial providència,
del Cel fóreu destinat
per donar vista al ciego (*sic*)
i en el mut fer-lo parlar;
gràcies vos venen a dar
davant Vos sos cors trasplanta:

Tornada:

Puix que allà en la Glòria Santa
tant poder heu alcansat (*sic*):
Siau sant Muç advocat
al devot que aquí vos canta.

Corona i palma, os posaren
los Àngels amb glòria tanta:
Siau sant Muç advocat
al devot que aquí vos canta.

Relació d'establiments impressors de Goigs del Coll

BARCELONA:

ALTÉS: Josep Altés amb 20 anys d'edat, estava d'aprenent a casa del llibreter Francesc Saperà l'any 1730. El 1731 era oficial. L'any 1736 obté el títol de mestre i treballa d'oficial –essent mestre– a casa d'un estamper del carrer de la Llibreteria. Fou cònsol segon del gremi als anys 1752 i 1761, i cònsol primer l'any 1764. Té fulls estampats amb el seu nom des de l'any 1747 i la continuadora, «Estampa de Raymunda Altés, a la Llibreteria», des de l'any 1777 al 1786.⁵¹

Francesc Altés i Alabart s'establí d'impressor al núm. 11 del carrer d'Elisabets, el dia 16 de novembre de l'any 1885. L'any següent s'associà amb Francesc Bertran i Martí i fundaren un establiment tipogràfic al carrer de Pelai. L'any 1891, Altés adquiria la totalitat de la companyia i traslladava els tallers a l'antic local del carrer d'Elisabets, on romandria fins al 1900. Després seguí amb Tipografia Altés, Àngels 22 i 24, que l'any 1919 passà a Les Corts. En el nou domicili –carrer de Caballero núm. 87– Altés, S.L. ha treballat per l'editor de goigs Torrell de Reus des de mig segle ençà. En l'endemig, la família Altés ha cuidat també de la Impremta-Escola de la Casa de la Caritat, al carrer de Montalegre núm. 5.⁵²

BOSCH: Joaquim Bosch, del carrer de sant Simplicí del Regomir núm. 4, té impresos datats als anys 1861, 1863 i 1864.

BERDÓS: V. Berdós, del carrer de les Moles núm. 81, imprimeix els goigs de mossèn Pau Parassols i Pi (P.P.) l'any 1891.

GIRALT: Bartomeu Giralt figura al Cadastre personal de l'any 1716 com a mestre estamper sense botiga. L'any 1727 té 61 anys d'edat i està establert a la placeta dels Peixos. Mor l'any 1730 treballant d'impressor sense botiga de llibreter. Josep Gomita, mestre –que treballava d'oficial l'any 1727 a la botiga del seu sogre Bartomeu Giralt– l'any 1731 regentava la botiga. L'any 1734 treballa d'oficial sense tenir botiga al carrer del Call. Mor el 27 de novembre de 1742 treballant

51. CABESTANY (I FORT), JOAN-F. *Algunes notes biogràfiques dels llibreters i stampers barcelonins 1716-1765*, al «Catàleg de l'exposició de goigs de la col·lecció de l'Entitat (Centre Excursionista de Catalunya) realitzats per impressors barcelonins del segle divuit». Barcelona 1967.

52. SUBIRÀ I ROCAMORA, JOAN. *Àlbum de família. Altés 1886-1986*. Barcelona 1986.

a la plaça dels Peixos. Fou cònsol del gremi l'any 1740. L'herència de Bartomeu Giralt provocà plets. Segons el Cadastre, existeix un Josep Giralt, fill de Bartomeu, que treballa a casa de la seva mare l'any 1733. Al 1735 té botiga a la plaça de santa Anna, i l'any 1740 al carrer de l'Argenteria. L'any 1742 està exempt de la contribució per ser Porter de l'Arxiu Reial. Mor el 9 de novembre de l'any 1748.⁵³ És difícil d'interpretar la barreja de noms i de raons socials que duen el cognom Giralt. Trobem una «Estampa de Maria Àngela Giralt, viuda, al carrer de Sant Cayetano» entre 1730 i 1733. D'altra part sembla contemporània de l'«Estampa dels Hereus de Barthomeu Giralt, al carrer de S. Cayetano». Finalment hi ha uns «Hereus de Bathomeu y Maria Àngela Giralt, en la Plaza dels Peixos» del 1740 i del 1748, i «al carrer de Sant Cayetano» el 1759. Possiblement es tracti d'un mateix establiment. El carrer de sant Cayetano –després, carrer del Governador– és l'actual carrer de Duran i Bas, que comença a l'indret de l'antiga plaça de santa Anna –avui confosa dins l'avinguda del Portal de l'Àngel– precisament on s'alçava l'església de sant Gaietà (Cayetano), convent dels pares Teatins, i acaba al carrer de Ripoll amb un eixamplament conegut popularment com plaça dels Peixos.

MIRABET: Entorn de l'any 1922, Francesc Mirabet s'estableix d'impressor al carrer de Balmes núm 90. L'any 1930 imprimeix els «Goigs de la Mare de Déu del Coll» escrits per mossèn Fortià Solà. La Impremta Mirabet segueix activa, actualment en mans del seu fill.

PLA: L'any 1758 morí Joan Jolis, citat l'any 1730 com a mestre impressor amb botiga oberta al carrer dels Cotoners. Deixà fulls estampats l'any 1682. El segueix Bernat Pla que hi estampava l'any 1770. L'any 1801, hi consta Tecla Pla, vídua, administrada per Vicenç Verdaguer. Més tard apareix la «Imprenta dels Hereus de la Viuda Pla, carrer dels Cotoners». Als mateixos topants s'obria, l'any 1853, el carrer de la Princesa. Tot seguit (1855) els impresos diuen «Hereus de la Viuda Pla, al carrer de la Princesa 8». El nou carrer canvia de noms: Ex-Princesa el 1855, Cadis el 1870, i després torna a Princesa. L'any 1893 l'adreça de la raó social és doble: Princesa-Arc d'Isern núm. 1.⁵⁴ Josep-Maria Bocabella i Verdaguer (1815-1892) –el promotor i mecenas del temple expiatori de la Sagrada Família– en fou l'admi-

53. CABESTANY. *Opus citat.*

54. CABESTANY. *Opus citat.*

nistrador i el propietari. L'any 1913 la indústria es traslladà al carrer de Fontanella núm. 13, on ha seguit fins fa ben pocs anys.

RUBIO: L'Estampa de Josep Rubió, al carrer de la Llibreteria, té fulls estampats entre els anys 1820 i 1856.

SERRA: Joan Serra i Centené, estamper i llibreter, a la baixada de la Canonja, té fulls impresos des de l'any 1794 al 1816.

Josep Serra estampa goigs al carrer de les Trompetes de Jaume I, l'any 1865.

TASSO: Entre 1870 i 1877, Lluís Tasso, del carrer de l'Arc del Teatre núms. 21 i 23, imprimeix fulls amb una tècnica prou avançada per l'època.

TEXERO: Uns fulls estampats a finals del segle divuit diuen «En la Estampa de Manuel Texèro, en la Rambla». Altres del principi del segle dinou duen «En la Estampa de Manuel Texéro, Porta Ferrissa». Probablement es tracta de la mateixa botiga. Pels volts de l'any 1820 trobem la «Impremta de Manuel Texéro, carrer dels Mercaders» i tot seguit «plasa del Oli». També aquí ambdues adreces podrien ser d'un mateix establiment. L'any 1826 apareix l'«Estampa de la Viuda y fill de Manuel Texéro, plaza del Oli» que dura fins a mitjan segle dinou.

És molt curiós seguir l'evolució de l'ortografia dins els impresos dels Texero. Els més antics mantenen les normes de l'escriptura usuals al segle divuit: utilitzen l'essa-alta; i la i grega en formar diftongs; i l'accent greu quan es vol diferenciar el so baix o greu de l'agut o alt d'unes mateixes vocals. Després desapareix l'essa-alta. Més endavant, la i llatina supleix la grega als diftongs, i sols s'utilitzen els accents aguts. Del dígraf tx es passa al tj, i fins s'arriba a castellanitzar-lo amb un ch. La indecisió es fa més evident davant el so de l'essa sorda i l'ús de la doble essa, a voltes essa simple, d'altres zeta, i mai ce trencada. El mateix cognom Texero evoluciona d'un Texèro (fonètic) a un Tegero (gràfic), tot passant pel Texéro de la majoria dels fulls.

TORRAS: Destaca d'entre tots els estampers del segle dinou pel gran nombre de goigs publicats, i per haver-ne fet una mena d'especialitat que li comportà el sobrenom de «La casa dels goigs». ⁵⁵ La menció més antiga de la «Impremta Torras» és del 1820. Després, uns fulls datats l'any 1823 duen el nom de Valentí Torras a la plaça Nova.

55. AMADES, JOAN; COLOMINAS, JOSEP. *Imatgeria popular. Els Goigs*. Barcelona 1948. Volum II. Pàgs. 150 a 152.

Altres de l'any 1834 porten germans Torras a la plaça Nova, i el 1835, a la Rambla dels Estudis. De l'any 1839 al 1848 hi ha Valentí Torras a la Rambla dels Estudis, seguint els de la seva vídua fins a l'any 1864. En l'entremig –del 1845 al 1848– n'apareixen uns de Vicenç Torras i Josep Colominas a Santa Anna núm. 6. Adreça que duen, del 1851 al 1853, els dels germans Torras. Aquests germans devien ser Vicenç i Josep Torras. De Josep Torras es troben papers estampats l'any 1858 al carrer de la Canuda núm. 27, i al 1868 quan regia la impremta de F. Sánchez al primer pis del núm. 18 del carrer del Bot. Vicenç Torras moriria a l'entorn de l'any 1856, i la seva vídua s'establí a la plaça del Bonsuccés núm. 2, on estampà des de l'any 1859 fins al 1873. Entre 1859 i 1864 hi ha dues vídues Torras: la de Rambla del Estudis (Valentí) i la de Plaça del Bonsuccés (Vicenç). La de la Plaça del Bonsuccés perdurà fins l'any 1873 o potser 1878.

La «Imprenta Torras» (indubtablement de la mateixa família) és a Sant Gervasi de Cassoles l'any 1878, al carrer de sant Eusebi núm. 24. De l'any 1879 fins al 1886 està al núm. 6 del mateix carrer. L'any següent (1887) es trasllada al carrer de sant Felip (actualment carrer de Saragossa) núm. 12. L'any 1889 passa a Gràcia, al carrer de sant Antoni (avui Astúries) núm. 44, amb el nou epítet de Tipografia. No hi durà gaire, car tot seguit tornà a Sant Gervasi, al carrer de la Creu (ara Vallirana) núm. 11, on imprimeix als anys 1890 i 1891, usant alternativament els qualificatius de Tipografia i d'Impremta. Als anys 1892 i 1893, els fulls porten un peu d'impremta del carrer de la Creu núm. 66. A l'any 1895 una «Estamperia de Torras» és al carrer «Ancha» núm. 17, tal vegada del mateix Sant Gervasi (fóra l'actual carrer de Jules Verne) malgrat que alguns papers diguin Barcelona, car tot coincidint amb l'agregació del municipi de Sant Gervasi a Barcelona, és quan es perd el rastre dels Torras com a impressors. La impremta Torras es movia dins una situació econòmica de fort endeutament, tant, que fins i tot li impedia de pagar el lloguer dels locals que ocupava. D'ací el canviar tan sovintejat d'emplaçament. Finalment devia fer fallida.

TIENDA DE OBJETOS RELIGIOSOS i ESTAMPERÍA RELIGIOSA: Tant de l'un com de l'altre, d'ambdós denominatius trobem goigs impresos. N'hi ha del carrer «Ancha n.º 22» i de «Baja San Pedro n.º 65». Tots semblen del començament del segle vint. Probablement es tracta d'encàrrecs fets al mateix Torras del paràgraf anterior, qui obrí una botiga al carrer Ample de Barcelona –prop de l'església de la Mercè– en un local

molt petit que la gent anomenava «La casa dels goigs». Entre els diversos tallers que li feren feines d'estampació hi hagué una modesta impremta del carrer de sant Pere més baix («Baja de san Pedro») –propietat d'uns parents seus– d'on procedeix, segons Amades,⁵⁶ els gravats dels típics goigs de la casa Torras, adquirits pels volts dels anys vint per l'Institut d'Estudis Catalans, i que avui formen part del fons de gravats al boix de la Biblioteca de Catalunya.

TIPOGRAFIA RELIGIOSA: L'adreça és Salmerón núm. 8. Salmerón és el nom que dugué el carrer Gran de Gràcia, entre els anys 1908 i 1940. Tancada la botiga del carrer Ample, el darrer dels Torras continuà la tradició gogista de la família establert en un petit quiosc al pati de l'església de santa Anna, on venia goigs i s'encarregava de les noves edicions que li eren encomanades. Ell cuidava de cercar les impremtes i l'ornamentació adequada. És molt possible –pel seu aspecte tipogràfic– que els goigs sense data ni peu d'impremta siguin també obra de Torras.

OLOT

ROCA: «Olót: Per Ramón Roca; Estampèr, y Llibretèr: en la Plaça». És el peu d'impremta que duen uns goigs que tant pel text arcaic, com per l'ortografia –ús de l'essa-alta, diftongs amb i grega, i accentuació fonètica– indubtablement pertanyen al segle divuit, malgrat que la casa Roca consti activa fins ben entrat el segle dinou.

PALMA DE MALLORCA

CORS: «Tip. SS. Corazones, Paz 3» o bé «Imp. SS. Cors» és el peu d'impremta dels tallers de la Congregació de Missioners dels Sagrats Cors de Jesús i de Maria, de Ciutat de Mallorca, on s'imprimiren goigs els anys 1948, 1953 i 1968.

MANRESA

TRULLÀS: Poca cosa hem pogut indagar de la «Imprenta de Trullàs». Se la troba activa a Manresa a mitjan segle dinou (1834-1854). A l'abril de l'any 1870, la vídua Trullàs vengué a Lluís Roca (fill de l'estamper Roca de Manresa) totes les seves pertinences, que passaren a engruixir el fons de la impremta Roca.⁵⁷ A l'època, l'estampació de

56. AMADES I COLOMINES. *Opus citat.* Pàg. 151.

57. ANONIM. *Recordatori del centenari de la impremta i llibreria Roca de Manresa 1824-1924.* Manresa 1924.

fulls volanders amb lletres adequades per poder cantar-les en temps de camilleres de Pasqua és normal arreu. N'hi ha de religioses –generalment goigs del Roser– i de xarones –cobles o goigs de les botifarres– destinades a les colles de caramellaires que feien l'acapte la nit del Dissabte Sant. N'hem trobat d'impresos a Barcelona, Girona, Manresa, Olot, Solsona, Tortosa, Vic i d'altres llocs.

VILANOVA I LA GELTRÚ

R.V.S.: Inicials de l'editor de goigs Ramon Vives i Sabaté.

***Intent de classificació dels goigs
de la Mare de Déu del Coll i Font-Rúbia***

Edicions amb el text antic i tipus de lletra del segle divuit

«GOIGS, ALABANSES, INDULGENCIAS,/Gracies, y Perdons de Nostra Senyora/del Coll y de Font-Rubia.»

A.1.01: «*Barc.* En la Estampa de Maria Angela Giralt/Viuda, al carrer de Sant Cayetano.»

«GOIGS, ALABANSAS, INDULGENCIAS,/Gracias, y Perdons de Nostra Senyora/del Coll, y de Font-Rubia.»

A.1.02: «*Barc.* En la Estampa dels Hereus de Bartho./meu Giralt, al carrer de S. Cayetano»: Orla igual a A.1.01. Les vocals accentuades duen l'accent greu (à è ò). Imprès damunt doble full amb l'estampa.

A.1.03: «*Barc.* En la Estampa dels Hereus de Bartho./meu Giralt, al carrer de S. Cayetano»: Orla filatejada i amb adorns barroquejants. Accent agut damunt la lletra a (á) a les dues primeres cobles. Imprès sobre doble full amb l'estampa.

«GOIGS, ALABANSAS, INDULGENCIAS,/GRACIAS, Y PERDON DE N^{RA} S^{RA} DEL COLL/y de Font-Rubia.»

A.1.04: «*Barcelona.* Per Raymunda Altés, Viuda,/à la Llibreteria»: Boixos distints. Al lloc de l'evangelista Lluc, hi va sant Sebastià.

«GOIGS, ALABANSAS, INDULGENCIAS,/GRACIAS, Y PERDON DE NOSTRA SENYORA/del Coll y de Font-Rubia.»

A.1.05: «*Barcelona.* Per RAYMUNDA ALTÉS/viuda, al carrer de la Llibreteria»: Altres boixos. Porta l'evangelista Marc i sant Sebastià.

Edicions amb el text habitual dels segles dinou i vint

«GOIGS, ALABANSAS, INDULGENCIAS,/Gracias, y Perdons de Nostra Senyora/del Coll y de Font-Rubia.»

A.2.01: «*Barc.* En la Estampa de Manuel Texéro,/en la Rambla» Tipus de lletra amb la essa-alta. Orla filatejada amb adorns barroquejants. Imprès damunt doble full amb l'estampa.

«GOIGS, ALABANSAS, INDULGENCIAS,/Gracias, y Perdons de Nostra Senyora/del Coll y Font-Rubia.»

A.2.02: «*Barc.* Per Manuel Texéro, Rambla.»: Imprès sobre doble full amb l'estampa.

A.2.03: «*Barcelona:* En la Estampa de Manuel Texéro, Porta Ferrisa»: Estrelletes intercalades a l'orla.

A.2.04: «*Barcelona:* En la Estampa de Manuel Texéro, Porta Ferrisa»: A l'orla, als marges signes ortogràfics: interrogant (?), admiració (!) en lloc d'estrelletes.

«GOIGS, ALABANSAS, INDULGEN-/cias, Gracias y Perdons de nostra Senyora del Coll y Font-Rubia.»

A.2.05: «*Barcelona:* Imprenta de Manuel Texéro, carrer dels Mercaders»: Peu d'impremta ben centrat. Imprès sobre doble full amb estampa.

A.2.06: «*Barcelona:* Imprenta de Manuel Texéro, carrer dels Mercaders»: Peu d'impremta lleugerament avançat. Estampat damunt doble full amb estampa.

A.2.07: «*Barcelona:* En la Estampa de Manuel Texéro»: A l'orla, als marges estrelleta ben centrada. Doble full amb estampa.

A.2.08: «*Barcelona:* En la Estampa de Manuel Texéro»: A l'orla, als marges l'estrelleta està lleugerament més amunt del centre (3 cíceros = 13 mm). Doble full amb estampa.

A.2.09: «*Barcelona:* Imprenta de Manuel Texéro, plasa del Oli»: Porta l'evangelista Marc en lloc de sant Lluç.

A.2.10: «*Barcelona:* Estampa de la Viuda y fill de Texéro, plassa del Oli.»

A.2.11: «*Barcelona:* Estampa de la Viuda y fill de M. Texéro, plaza del Oli.»

«GOIGS, ALABANZAS, INDULGENCIAS,/Gracias, y Perdons de Nostra Senyora/del Coll y Font-Rubia.»

A.2.12: «*Barcelona:* En la Estampa de la Viuda y fill de Manuel Texéro, plaza del Oli.»

A.2.13: «*Barcelona:* En la Estampa de la Viuda é hijo de Manuel Texéro, Plasa del Oli»: Doble full amb estampa.

A.2.14: «*Barcelona*: En la Estampa de la Viuda é Hijo de Manuel Tegero, Plaza del Oli.»

«GOIGS, ALABANZAS, INDULGENCIAS/GRACIAS Y PERDONS DE NOSTRA SENYORA DEL/COLL Y FONT-RUBIA.»

A.2.15: «*Barcelona*: Imprenta de Joaquin Bosch, San Simplicio, del Regomir, 4»: Gravats imitant els boixos i tres tipus de lletra distints a la capçalera.

«Goigs, alabanzas, indulgencias, gracias y perdons de/NOSTRA SENYORA DEL COLL Y FONT-RUBIA.»

A.2.16: «San Gervasi Imp. de Torras, carrer de S. Eusebi n. 6»: Gravats imitant els boixos.

Edicions amb calcografies signades DEBERNY en lloc de boixos

«Goigs, alabanzas, indulgencias, gracias y perdons/DE/NOSTRA SENYORA DEL COLL Y FONT-RUBIA.»

A.3.01: «*Barcelona*: Est. de Lluís Tasso, Arch del Teatro, 21 y 23.»

A.3.02: «*Barcelona*: Est. de Lluís Tasso, Arch del Teatro, 21 y 23»: Tipus de lletra més petit a la capçalera.

Segons Torrell de Reus (*Opus citat*) hi hauria fulls amb peu d'impremta: «Tegero, Plaza del Oli. Año 1821» i «Tegero, Año 1824». Lluís Bonet cita: «Estampa de Manuel Texéro, plassa del Oli de Barcelona, 1823» i «Manuel Texéro, Plaza del Oli, Año 1825».

Edicions amb dos gravats aparellats sota el títol de la capçalera

«GOIGS, ALABANSAS Y GRACIAS/DE NOSTRA SENYORA/DEL COLL, Y DE FONT RU-BIA.»

B.1.01: «*BARCELONA*: En la Estampa de Joseph Rubió, venentse á casa Solá carrer de la Bocaría»: Boixos apaïrats amb les escenes de l'Encarnació i la Pentecosta.

«GOIGS, ALABANSAS, INDULGENCIAS, GRACIAS Y PERDONS/DE NOSTRA SENYORA DEL COLL/Y FONT-RUBIA»: Dos gravats quadrats amb les escenes de l'Anunciació i el Naixement, units amb una vinyeta.

B.2.01: «*Barcelona*: Imprenta dels Hereus de la Viuda Pla, carrer dels Cotoners»: Les diferències en l'ample del marge fa pensar en estampacions damunt doble full de dos goigs alhora.

B.2.02: «*Barcelona*: Estampa dels Hereus de la V. Pla, carrer de la Princesa. 1859» Paper de tina.

B.2.03: «*Barcelona*: Estampa dels Hereus de la V. Pla, carrer de la Princesa. 1859» Variant del paper (continu). Desplaçament (1 mm.) del peu d'impremta.

«Goigs de Nostra Senyora del Coll/Y FONT-RUBIA.»

B.2.04: «Imprenta SS. Corazones - Palma. 1953»

Edicions amb un gravat de la Mare de Déu

«GOIGS,/- ALABAN-/SAS, INDULGEN-CIAS, GRACIAS, Y/Perdòns de Nra.- Sra. del Coll, y de/Font-Rubia»: Títol migpartit a banda i banda d'un boix de la Mare de Déu. Floreres.

C.1.01: «*Oló*: Per Ramón Roca; Estampèr, y Llibretèr: en la Plaça.»

«GOIGS Y-ALABANSAS/DE NOSTRA-SENYORA/DEL COLL Y-FONTRUBIA,/Que se venera en son-Santuari del/terme de-Sant Genís»: Títol migpartit a banda i banda del gravat propi de la Mare de Déu del Coll. Anagrames de Maria.

C.2.01: Sense data ni peu d'impremta.

«GOIGS, ALABANSAS,-INDULGENCIAS,/GRACIAS Y-PERDONS/DE NOSTRA-SENYORA/DEL COLL Y-FONT-RUBIA,/QUE SE VENERA EN-SON (O SONT) SANTUARI DEL/TERME DE-SANT GENIS»: Títol migpartit a banda i banda del gravat propi de la Mare de Déu del Coll.

C.3.01: «*Barcelona*. Imprenta de Joaquin Bosch, San Simplicio, 4»: Al títol diu SONT.

C.3.02: «*Barcelona*. 1863. Imp. de J. Bosch, S. Simplicio, 4»

C.3.03: «*Barcelona* 1864. Imp. de/J. Bosch, S. Simplicio 4»: Peu d'impremta dins l'orla. Al títol diu SONT.

C.3.04: «*Barcelona*. Imp. de José Serra, Trompetas de Jaime 1°. 1865.»

C.3.05: «*Barcelona*. Imp. de Joaquin Bosch, San Simplicio del Regomir, 4»: Al títol diu SONT. El boix està escantellat.

«GOIGS, ALABANSAS, INDULGENCIAS, GRACIAS Y PERDONS DE/NOSTRA SENYORA DEL COLL/Y FONT-RUBIA»: Títol a la capçalera. Gravat propi de la Mare de Déu del Coll, entre cistelles amb flors.

C.4.01: «*Barcelona*: Estampa dels Hereus de la V. Pla, carrer de la Princesa, 1886.»

«GOIGS, ALABANSAS, INDULGENCIAS,/Gracias y Perdons/DE NOSTRA SENYORA DEL COLL Y FONT-RUBIA»: Títol a la capçalera. Gravat propi de la Mare de Déu del Coll, entre gerros amb flors.

C.4.02: «Barcelona. Imp. de la V. Torras plasa del Bonsuccés núm. 2.»

«COBLAS A MA-RIA SANTISSIMA/del Coll, que poden-cantarse en temps./de cami-lleras»: Títol migpartit a banda i banda d'una xilografia de la Mare de Déu amb el rètol MAGNIFICAT a la mà dreta. Sense orla. Text alterat amb moltes variants i la supressió de la setena estrofa. Sembla re-dactat d'oïda.

C.5.01: «*Manresa*: Imprenta de Trullás.»

«GOIGS EN LLAOR DE LA/MARE DE DÉU DEL COLL I DE FONT-RUBIA/Venerada en el seu-Santuari de la Mun-/tanya Pelada als-afores de Barcelona»: Títol en part a la capçalera i en part migpartit a banda i banda d'un gravat signat SERRA. Gerros amb flors. El text repartit en tres columnes.

C.6.01: «Torrell de Reus, edit. (104)»

Segons Lluís Bonet i Punsoda (Opus Citat), les edicions d'Olot se-rien dues. A més fa esment de: «Estamperia Josep Rubió»; «Hereus de la Viuda Pla, carrer Cotoners»; «Torras. St. Gervasi, c. St. Eusebi»; i també «carrer Sant Antoni de Gràcia». Torrell de Reus anota: «Per Joan Serra y Centené, Estamper y Llibreter, baixada de la Canonja» i «Barcelona 1861 Imp. de J. Bosch, S. Simplicio 4».

Edicions de la versió en llengua castellana

«GOZOS DE ALABANZA/DE NUESTRA SEÑORA DEL COLL Y FONT RUBIA/con gracias, perdones é indulgencias»: Amb el gravat propi de la Mare de Déu del Coll.

D.1.01: «Barcelona. Estampería Religiosa, Ancha, 22»: Floreres.

D.1.02: «Barcelona. Estampería de Torras, Ancha, 17»: Gerros amb flors.

D.1.03: Sense data ni peu d'impremta. Orla filatejada. Gerres amb flors.

D.1.04: «Barcelona. Estampería Baja San Pedro, 65»: Símbolos de Maria (Sol-lluna).

D.1.05: «Barcelona. Baja San Pedro, 65»: Símbols de Maria (Sol-lluna). Gravats escantellats.

D.1.06: Sense data ni peu d'impremta. Símbols de Maria (Lluna-sol). Gravats escantellats.

D.1.07: «Tip. Religiosa, Salmerón, 8»: Adorn.

«GOZOS EN ALABANZA/DE NUESTRA SEÑORA DEL COLL Y FONT RUBIA/con gracias, perdones é indulgencias»: Ibídem.

D.2.01: «Tienda de objetos religiosos, Ancha, 22, Barcelona»: Floreres.

D.2.02: «Imprenta de Torras, S. Gervasio calle de San Eusebio núm. 6. 1884»: Gerros amb flors.

D.2.03: «Sant Gervasi Imp. de Torras, carrer de S. Eusebi núm. 6»: Gerres amb flors.

D.2.04: «*Imp. de Torras, S. Gervasio calle de S. Eusebio núm. 6*»: Gerres amb flors. Gravat escantellat.

D.2.05: «*S. Gervasio: Imp. de Torras, calle de S. Eusebio*»: Gerros amb flors. Gravat escantellat.

D.2.06: «S. Gervasio: Imp. de Torras, calle S. Eusebio n. 6»: Gerros amb flors. Gravat escantellat.

D.2.07: «*Gracia*. Tip. de Torras, calle de S. Antonio núm. 44. 1889»: Floreres. Gravat escantellat.

D.2.08: «Tip. de Torras, Cruz 11. S. Gervasio»: Floreres. Gravat escantellat.

D.2.09: «Tip. de Torras, Cruz 66. S. Gervasio»: Floreres. Gravat escantellat.

D.2.10: «S. Gervasio; Imp. de Torras calle de la Cruz»: Test amb un arbust.

D.2.11: «Tienda de objetos religiosos, Baja S. Pedro, 65. Barcelona»: Vinyeta aspada. Gravat escantellat.

D.2.12: Sensa data ni peu d'impremta. Orla filatejada. Símbols de Maria (Lluna-sol).

«GOZOS/EN ALABANZA DE NUESTRA SRA. DEL COLL Y FONT RUBIA/con gracias perdones é indulgencias»: Gravat propi de la Mare de Déu del Coll, escantellat. Gerres amb flors.

D.2.13: «Barcelona: Imprenta de Torras, plaza Buensuceso núm. 2»

«GOZOS/EN ALABANZA DE/NUESTRA SEÑORA DEL COLL Y FONT RUBIA/con gracias, perdones, é indulgencias»: Dibuix de la Mare de Déu amb el colom de l'Esperit Sant i el lema NOSTRA S^{RA} DEL COLL retallat i emmarcat.

D.3.01: «1687. Tip. Altés. Ángeles, 22 y 24. Barcelona» Vinyeta amb narcisos.

D.3.02: «TIP. ALTÉS. ÁNGELES, 22 y 24. BARCELONA»: Adorn aspat mig-partit als marges del gravat.

«GOZOS EN-ALABANZA/DE NUESTRA-SENYORA/DEL COLL Y-FONT-RUBIA/CON GRACIAS, PERDONES É-INDULGENCIAS»: Calcografia de la Verge dempeus.

D.4.01: «Barcelona: Imp de Luis Tasso, Arco del Teatro, 21 y 23»: Peu d'impremta amb lletra petita.

D.4.02: «Barcelona: Imp. de Luis Tasso, Arco del Teatro, 21 y 23»: Peu d'impremta més llarg, lletra més gran.

Goigs amb la lletra de mossèn Fortià Solà

«GOIGS DE LA-MARE DE DÉU/DEL-COLL/VENERADA EN-SON SANTUARI/DEL TERME-DE/VALLCARCA-(BARCELONA)»

E.1.01: «Barcelona. Imp. Mirabet. Any 1930».

E.2.01: «TIP. SS. CORAZONES, PAZ, 3. PALMA»: Sense l'expressió «del terme de» en el títol.

«Goigs de Nostra Senyora del Coll/que se venera en son Santuari de Barcelona»

E.2.02: «Imprenta SS. Corazones. Paz 3. Palma. 1953»: Imprès d'ambunt doble full.

«GOIGS A LLAOR DE/NOSTRA SENYORA DEL COLL/que es venera al seu Santuari de Vallcarca (Barcelonès)»

E.3.01: «Torrell de Reus (547)/Imp. Altés, S.L., Barcelona» «Novembre 1971».

E.3.02: «Torell de Reus (547)/Imp. Altés, S.L., Barcelona»: «Novembre 1971/Edició especial amb motiu de la visita efectuada al Santuari/per la Secció de Ciències i Arts del Centre Excursionista de Catalunya».

Goigs del segle divuit en llengua castellana

«GOZOS A LA MILAGROSA IMAGEN DE NUESTRA SEÑORA LA VIRGEN DEL COLL».

F.1.01: «Barcelona: En la Imprenta de los Herederos de Bartholomé, y Maria Àngela Giralt, en la calle/de San Cayetano.»

Goigs a la Mare de Déu del Coll del carrer de la Tapineria

«GOIGS/DE NOSTRA SENYORA DEL COLL/venerada en la Iglesia de la Real Congregació de la Esperanza,/en Barcelona.»

G.1.01: «P.P.1891/Imp. de V. Berdós, Molas, 81».

Goigs de sant Muç

«GOIGS-DEL GLO-/riós Martyr-St. Muç, los/quals se cant-tan en son pro-/pi Altar, no-vament cons-/truhit en la-Iglesia de/Nra. Sra.-del Coll.»

H.1.01: Sense data ni peu d'impremta. A la vuitena estrofa hi diu «que se venera en Rubí».

H.1.02: Sense data ni peu d'impremta. No porta cap mena d'ornament als costats del boix.

H.1.03: «*Barcelona*: En la Estampa de la Viuda y fill de Texéro, plasa del Oli.»

H.1.04: Sense data ni peu d'impremta. Porta uns florons. Al centre de l'orla –a dalt i a baix– hi va una estrelleta i uns parèntesis () · ().

H.1.05: Sense data ni peu d'impremta. Porta unes gerres amb flors.

H.1.06: «*Barcelona*: Estampa de la Viuda y fill de Texéro, plasa del Oli».

«GOIGS DEL-GLORIOS/Martyr Sant-Mus, los quals/se cantan en-son propi Al-/tar, en la-Iglesia de/Ntra. Sra.-del Coll.»

H.2.01: «*Barcelona*: En la Estampa de Manuel Texéro, carrer dels Mercaders.»

H.2.02: «*Barcelona*: En la Estampa de Manuel Texéro.»

H.2.03: Sense data ni peu d'impremta. MARTIR SANT MUS en lletres capitals.

«GOIGS DEL-GLORIOS MARTIR/SANT-MUS,/Que se venera en-son Altar del San-/tuari de Ntra.-Sra. del Coll.»

H.3.01: Sense data ni peu d'impremta. Al títol, SANT MUS va amb lletra majúscula negra plena.

H.3.02: Sense data ni peu d'impremta. SANT MUS amb lletra capital ombrejada.

«GOIGS EN LLAOR DEL GLORIOS MARTIR SANT MUÇ/Que es venerava amb particular devoció al seu propi altar de l'església de Nostra Senyora del Coll de Barcelona.»

H.4.01: «R.V.S.» dins l'orla de baix.

Goigs a la Mare de Déu de l'Alegria

«GOIGS EN ALABANSA-DE N. SRA. DE LA ALEGRIA/qual devota Imatge se venera-en son Altar construít á ex-/pensas de la devoció en lo-Temple de la Mare de Deu/del Coll á 22-de Juliol de 1804.»

J.1.01: Sense data ni peu d'impremta. Text escrit en codolada.

«GOIGS DE NOSTRA SENYORA DE LA ALEGRIA,/Ques cantan a la sua imatge que se venera en lo Santuari de Ntra. Sra. del Coll.»

K.1.01: Sense peu d'impremta ni data. El boix és el mateix de les codolades, caracteritzat per un arc al cantó a baix.

K.1.02: Sense data ni peu d'impremta. Al boix, la imatge porta el vestit de paperina. Gerres de metall com ornament.

K.1.03: «Tip. de Torras. Cruz 11. S. Gervasio. 1891.»

K.2.01: «Imp. SS. Cors - 1968» Imprès damunt doble full.

«Goigs, ara per primera vegada dictats, en llaor de la/Mare de Déu de l'Alegria/venerada al Santuari de la Mare de Déu del Coll i de Font-Rubia,/a extramurs de la ciutat de Barcelona»

L.1.01: «Torrell de Reus, edit. (31)» (1951).

Segons Lluís Bonet (*opus citat*), pel cap baix existeixen unes set edicions sense data –gairebé totes del segle passat– dels goigs de la Mare de Déu de l'Alegria corresponents al santuari del Coll.